

Matti ja maapallopatsas

Rutas-Matti (1888 - 1964)

Matti Rutanen syntyi Hankasalmissa 1888. Matin ollessa vielä pieni perhe muutti Saarijärven Hakkilaan. Matti joutui lähtemään kotoaan 12-vuotiaana, kun äiti kuoli ja isä meni uusiin naimisiin. 1910-luvulla Matti majaili Mahlulla Ramsin talossa, kunnes 1918 lähti vapaussotaan. Sodan jälkeen hän oli muutamia vuosia Jyväskylän seudulla. Hän opetteli pyssysevän ammatin metallipajoissa ja teki työtä myös rakennustyömailla. Kiertovuosien jälkeen Matti palasi Ramsin taloon. 1930-luvulla Matti sai asuttavakseen vapaussodan veteraanina ja metallimiehenä Koivukankaan tontin ja hän jäi pysyvästi Mahlulle. Matti kuoli tontin alimmaisessa tuvassa 1964.

Koivukankaan tontille hän rakensi ensin mäkirinteessä olevan ylimmäisen tuvan. Mökki oli Matin asunto ja samalla myös paja. Matti hankki elantonsa korjaamalla pyssyjä, kalastamalla ja metsästämillä. Korjattavia haulikkoja ja metsästysluodikkoja riitti ja niitä tuotiin kaukaakin, kunnes aseita alettiin ostaa kaupoista. Pyssysevän töiden loppuessa kalastuksesta tuli Matin pääelinkeino.

Myöhemmin Matti laajensi ylimmäistä tupaa. Matin valtasi voimakas vaimon kaipuu. Odotellessaan avioitumista hän rakensi ja kalusti perhettä varten 1940-luvulla uuden tuvan, alimmaisesta tuvan. Vaimoa ei kuitenkaan kuulunut ja tupa oli tyhjillään 20 vuotta. Matti itse muutti siihen viimeisiksi vuosikseen. Alueen kolmas rakennus syntyi 1950-luvun lopulla patsaan tulevia paljastusjuhlia varten.

Matti oli hyvä kalastaja ja kalajuttujen kertoja. Kun muilta saattoi järveltä tulla hukkareissu, oli Matilla saalista ja isoja. Matti on kertonut kalareissuistaan seuraavankin kalajutun: " Ku oi 18 säikeinen siima, niin tuomasin, et vehkeile. Kietasin siiman nyrkin ympäri ja töppäsin jalakan venneen perrään. Se viillätti venettä pitkin selekeä, että parta oi jakkauksella ja tukka ku pikilanka."

1950-luvulla Matti sai näyssä käskyn tehdä patsaan Jumalan kunniaksi, koko maapallon väestön puolesta, elävien, kuolleiden ja syntymättömien puolesta. Patsaan tekstit Matti kertoi saaneensa näyssä. Tosin toisen tiedon mukaan Matti Rutanen oli luvannut Jumalalle muistomerkin jo vapaussodassa Tampereen taistelun melskeiden keskellä. Veistoksen kuparitaulujen teksteissä kietoutuvat yhteen Matin elämän vaikeat asiat mm. orvoksi jääminen ja pelottava sota sekä hänen suhteensa Jumalaan. Kuparitaulujen alkuperäiset tekstit hapettuivat nopeasti ja Matti joutui usein uusimaan niitä. Samalla tuhoutui osa alkuperäisistä teksteistä, koska Matti ei välttämättä kirjoittanut samoja asioita uudelleen. Tekstit ovat vaikeaselkoisia, koska Matin kirjoitustaito oli opittu kiertokoulussa ja rippikoulussa.

Patsaan tekeminen oli Matille kova urakka ja työpäivät venyivät pitkiksi. Tarvikehankinnat hän rahoitti kalojen myynnillä. Rakentamiseen Matti saattoi käyttää vain kalastus- ja myyntimatkoilta jäävän ajan. Lisävarojen saamiseksi Matti kiinnitti puuhun keräyslaatikon. Mm. presidentti Urho Kekkosen kerrotaan lahjoittaneen teokseen 6000 mk. Kyläläiset avustivat Mattia aineellisesti,

koska välillä hän näki nälkääkin. Jo tekovaiheessa patsas herätti melkoisesti huomiota, katsojia riitti ja toimittajat tekivät patsaasta lukuisia juttuja. Patsaan rakentaminen kesti 5-6 vuotta ja se valmistui 1950-luvun lopulla. Patsaan tekemisen aika oli Matille puutteesta huolimatta onnellista aikaa, sillä hän koki tekevänsä ihmiskunnalle suuren palveluksen.

Matin maapallopatsaasta tuli turistinähtävyys jo tekovaiheessa. Matti oli onnellinen patsaastaan ja esitteli sitä mielellään ohikulkeville ihmisille. Luonteeltaan Matti oli vilkas, eloisa ja mahtipontinen, verraton juttujen kertoja. Hän käytti itsestään nimitystä Pohjois-Euroopan kenraali Matti Rutanen ja pukeutui univormuun. Vilkas mielikuvitus muutti Matin juttuja ja samasta tapauksesta kuultiin useita versioita.

Muistomerkin valmistuttua Matti suunnitteli patsaansa paljastusjuhlaa, josta piti tulla koko maapallon juhla ulkomaisine valtionpäämiehineen. Kunniavieraaksi Matti halusi kutsua Englannin kuningatar Elisabethin. Matti rakensi Elisabethille keskimmäisen talon, jossa tämä voisi asua ja yöpyä. Juhlaa ei kuitenkaan koskaan pidetty.

Matin eläessä Koivukankaan tontti oli niittyä, jossa oli tallatut polut kulkemista varten. Rakennusten materiaali oli heikkokuntoista ja ne olivat jo Matin eläessä heikossa kunnossa. Alueen rakennukset ja ympäristö pyritään säilyttämään sellaisina kuin ne Matin aikaan olivat. Alueen omistaa nykyisin Saarijärven kaupunki.

Saarijärven museo, Kari Kotilainen